

סיכומי הדף היומי

מחודדים | ת"ר ושנתם שיהיו דברי תורה בפיד (קידושין ל')

לעילוי נשמת אימי מורתי מרת שיינדל חיה חוה גאסט ע"ה בת הר"ר משה רוזנבאום זצ"ל נלב"ע יום רביעי כ"ט טבת תשע"ד ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת מרת פייע ציפורה גאסט ע"ה בת ר' מרדכי אשת ר' אברהם ז"ל נלב"ע כ"ט שבט תשכ"א ת.נ.צ.ב.ה.

מערכת: 073-249-0403 | sikumhadaf@bezeqint.net

הלימוד בעלון זה לע"נ מייסד ומקים 'סיכומי הדף היומי' - מחודדים הגה"ח ר' פינחס רוזנבוים זצ"ל בהרה"ח ר' בנימין ביינוש זצ"ל נלב"ע בצפרא דשבתא לסדר 'בקרובי אקדש' כ"ו ניסן תשע"ז ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר צבי בן ר' אברהם גאסט ז"ל נלב"ע י"ט תשרי תשס"ד לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת אחי הר"ר משה בן ר' צבי גאסט ז"ל נלב"ע ל"ג בעומר תשס"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת הרב אברהם בן חיים גאסט ז"ל נלב"ע ו' טבת תש"ב ת.נ.צ.ב.ה.

שבת קודש פרשת בא - ו' שבט תשע"ט

דף מ"ז ע"א

טריפות חוט השדרה היינו עד בין הפרשות - ואמר שמואל: עד אחת (-בין הפרשות הראשון) טרפה, שלישית כשרה, שניה איני יודע. ואיבעיא: א. עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל. ב. אם תמצא לומר עד ולא עד בכלל - מה דין פי פרשה. ג. אם תמצא לומר עד ועד בכלל - מה דין פרשה עצמה.

טריפות חוט השדרה בעוף - לר' ינאי: עד למטה מן האגפים. לריש לקיש: עד בין אגפים.

ישוב סתירת משמעות המשניות בניטל הכבד, אם נשאר 'משהו' כשר או דווקא בנשאר 'כזית': 'משהו' - כר' חייא, 'כזית' - כר' שמעון בר רבי. וכפי שר' חייא היה זורק הכבד שלא החשיבו, ור"ש בר רבי אכלו בטיבול, וסימנך: עשירין מקמצין.

שיור כזית בכבד: י"א במקום מרה, וי"א במקום שהיא חיה, ואמר רב פפא שלכן צריך כזית כאן וכזית כאן. איבעיא: א. כזית מתלקט, ב. כרצועה, ג. מרודד.

נדלדלה כבד ומעורה בטרפשיה - ר' זריקא בעי אם כשרה, ופשט לו ר' אמי שכשירה.

דף מ"ז ע"ב

טריפות נקב בריאה - י"א שהקרום העליון, וי"א התחתון - וסימון: מלבוש אדום שמונחת בו הריאה. ועוד אמרו שניקב עליון בלבד - כשרה, שהתחתון מגין, כפי שאמר רבא שריאה שהוגלדה כתמר אדום כשרה. ניקב תחתון בלבד - נחלקו אם העליון מגין, ולהלכה מגין וכשרה, כפי שאמר רב יוסף שאם שומעים שהריאה מרחשת כשמנפחים אותה (שיוצא ממנה אויר), אם יודעים היכן - מניחים שם נוצה או רוק או קש ובודקים אם יוצא אויר, ואם אין יודעים היכן - מניחים אותה בקערה מלאה מים פושרים (ולא ב'חמים' - שמכווצים אותה, ולא ב'קרים' - שמקשים אותה), ומנפחים אותה, אם מתנענעים המים טריפה, ואם לא היא כשרה שרק התחתון ניקב.

ריאה שהאדימה - לרבא: מקצתה - כשרה, כולה - טרפה. לרבינא: אין הבדל, שאם מדמים לצרירות דם של שאר שקצים ורמשים (שהחובל בהם בשבת פטור משום שחוזר) א"כ גם כולה כשרה, ואם מדמים לשמונה שרצים (שהחובל חייב משום שאין הדם חוזר) אפילו מקצתה טרפה.

שיעור יבשות באוזן הבכור להחשיב למום - לחכמים: אם תינקב ואינה מוציאה טיפת דם, לר' יוסי בן המשולם: כדי שתהא נפרכת בצפורן.

ריאה שיבשה מקצתה - טרפה, והשיעור: כדי שתפרך בצפורן אף לחכמים הנ"ל - שרק באוזן נחלקו כיון שהאויר שולט

ויכולה להירפא.

ריאה שיש עליה כמין קליפות - בין שחורות ובין שאר צבעים, כשרה.

אין מקיפין להשוות בועות שבריאה - לידע אם ניקבה קודם שחיטה או אח"כ.

שתי אונות של ריאה הסרוכות זו לזו שלא כסדרן - אין להן בדיקה להכשירם. כסדרן - כך דרך גדילתן וכשרה.

יום ראשון פרשת בשלח - ז' שבט תשע"ט

דף מ"ז ע"א

שתי בועות בריאות הסמוכות זו לזו - אין להן בדיקה להכשירן. אחת שנראית כשתיים - מנקבן בקוץ, אם שופכות זו לזו - אחת היא וכשרה, ואם לא הרי אלו שתיים וטרפה.

חמש אונות יש בריאה - כשפני הבהמה כלפי האדם יש 3 מימין ו-2 משמאל. לרבא: אם חסרה או יתרה או הוחלפו - טרפה. למרימר: אם יתרה כשרה, אך דווקא כשהיא בשורות האונות ולא בין שתי הערוגות. אך אם יש אונה קטנה ביניהם כשרה, שזו מצויה בבהמות הרועות באחו, ונקראת עינוניתא דוורדא, אך דווקא שנמצאת מפנים ולא מבחוץ.

דף מ"ז ע"ב

ריאה הדומה לבקעת עץ (-אופתא) טרפה - י"א דהיינו במראה - שהיא נפוחה, וי"א במישוש - שנתקשתה. וי"א שאין לה חיתוכי אונות.

צבע הריאה: ככחלא - כשרה, כדיותא - טרפה, ששחור אדום הוא אלא שלקה. אדומה - כשרה, מדרבי נתן, שהביאו לפניו תינוק ששתי אחיו מתו מחמת לידה, וראה שהוא אדום, אמר לאמו שתמתין עד שיבלע בו דמו, המתינה ומלה אותו וחיה, וקראוהו 'נתן הבבלי' על שמו. ירוקה - כשרה, מדרבי נתן, שהביאו לפניו כנ"ל, ראה שהוא ירוק, אמר: אמר לאמו שתמתין עד שיפול בו דמו, המתינה ומלה אותו וחיה, וקראוהו 'נתן הבבלי' על שמו. אך דווקא ירוק ככרת, אך ככשות או ככרום או כביצה - טרפה.

ריאה הדומה לכבד - כשרה, דומה לבשר - טרפה, וסימניך: 'זבשר בשדה טרפה'.

אטום בריאה - קורע בסכין, אם יוצאת מוגלה כשרה, ואם לא - בודק ע"י נוצה וכדו' אם יוצא אויר כשרה, ואם לא - טרפה.

קרום שעלה מחמת מכה וסותם נקב בריאה - אינו קרום להכשיר.

אם שומעים שהריאה מרחשת כשמנפחים אותה (שיוצא ממנה אויר): אם יודעים היכן - מניחים שם נוצה או רוק או קש ורואים אם יוצא אויר, ואם אין יודעים היכן - מניחים

אותה בקערה מלאה מים פושרים (ולא ב'חמים') - שמכווצים אותה, ולא ב'קרים' - שמקשים אותה), ומנפחים אותה, אם מתנענעים המים טריפה, ואם לא היא כשרה שרק התחתון ניקב והרוח מנשבת בין הקרומים.

ריאה שנשפכה כקיתון כשרה - ודווקא שהסמפונות קיימים, וכדי לבדוק זאת שופכים אותה לקערה של חרס המצופה עופרת, ואם אין נראים בה חוטמים לבנים כשרה. ומה ששינוי שאם חסרה הריאה טרפה - היינו מבחוץ, ונצרך לר' שמעון שמכשיר בנקב שאינו מגיע לבית הסמפונות - שאם חסרה טרפה.

ריאה שנימוקה וקרום שלה קיים - אף אם מקום הנמק מחזיק רביעית כשרה.

ניטלה שלפוחית (רחם) - כשרה.

התליע כבד - זה היה מעשה בעסאי, ועלו ב' רגלים ליבנה לשאול לסנהדרין, ולא הכריעו, וברגל שלישי התירוה.

יום שני פרשת בשלח - ח' שבט תשע"ט

דף מ"ח ע"א

ריאה הדבוקה לדופן - לרב נחמן: רק אם העלתה צמחים חוששין לה (באופן שאין סתימת הדופן מועילה כדלהלן). לאבימי: לעולם חוששין, ומפרידים אותם בסכין חד ודק מאוד, אם יש ריעותא בדופן - תולים בדופן וכשרה, ואם לא - מחמת ריאה היא וטרפה אף שאין יוצא משם אויר. רב נחמיה בריה דרב יוסף בדק ע"י מים פושרים לראות עם ניקבה.

שתי אונות שנסרכו זו לזו - אין להן בדיקה. ויש שגרסו על זה (ולא על דין קודם) שרב נחמיה בריה דרב יוסף בדק בפושרים. והקשה רב אשי, שבשלמא לגירסא הקודמת יש לתלות בדופן, אך בזה הרי ממה נפשך אחת מהאונות ניקבה ומה מועילה בדיקה.

ריאה שנקבה ודופן סותמתה - כשרה, ודווקא במקום רביתא (מקום הצר שגדלות הריאות והדופן יחדיו), והיינו מקום חיתוך האונות, ודווקא כשאחוז בבשר שבין הצלעות.

ניקב הגיד - פסול בקהל, מפני שהוא שותת. נסתם הנקב - כשר, מפני שהוא מוליד, וזהו פסול שחוזר להכשירו. וזהו למעט קרום שעלה מחמת מכה בריאה, אך סתימת דופן מכשירה. אמנם אם חזר וניקב הדופן טרפה, אך לא שייך לטעון שא"כ צריך לשנות בין הטרפות 'נקובת הדופן' - שלא זו סיבת הטרפות.

ריאה שהעלתה צמחין - לשמואל כשרה. [ומה שאמרו מלאה מוגלה - טרפה, מלאה מים זכים - כשרה, היינו בכליא]. ולר' יוחנן אסורה - אך כשבאו לשאלו שלח לר' יהודה ברבי שמעון שהורה היתר משמו של ר' אלעזר ברבי שמעון.

דף מ"ח ע"ב

נחלקו אמוראים בדין מחט שנמצאת בריאה - ולכו"ע חסרון מבפנים אינו חסרון, והמכשירים הוא מפני שתולים שבאה דרך הסמפון, והמטריפים חששו שמא באה דרך המעיים וניקבה הריאה. אמנם במעשה שנמצאת מחט בסמפון הגדול לא רצו המטריפים לא להתיר, וגם לא לאסור - כיון שמסתבר שבא דרך הסמפון.

מעשה במחט שנמצאת בחתיכת ריאה - סבר ר' אמי להכשירה, והקשו לו ממה ששינוי הריאה שניקבה או שחסרה, ובהכרח שחסרה היינו מבפנים שמבחוץ היינו ניקבה, ונמנע מלהתיר. וכן היה כששלחוה לר' יצחק נפחא. שוב שלחוה לר' אמי וטרפה, שאף המכשירים לא הכשירו אלא כשהייתה כל הריאה לפנייהם ובדקו שאין בה נקב.

סימפון שניקב אצל חבירו - טרפה. אך אם ניקב אצל הריאה

כשרה, שסותמתו, ואין להקשות מהדורא דכנתא שאם ניקב כנגד חבירו - חבירו מגין וכשרה, שאין אומרים בטרפות זו דומה לזו, שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחייה.

מחט שנמצאת בכבד: במחט עבה בודקים אם קוף המחט לחוץ - טרפה, שבאה מבחוץ וניקבה בני מעיים, אם הוא לצד פנים - כשרה, שבאה דרך הסימפונות. במחט דקה - לעולם טרפה.

מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות - מצד אחד כשרה משני צדדים טרפה, ואף שקוף המחט לפניו, שיש לחשוש שהאוכלים ומשקים דחקה.

יום שלישי פרשת בשלח - ט' שבט תשע"ט

דף מ"ט ע"א

מעשה במחט שנמצאת בסימפון הגדול של הכבד - נחלקו האמוראים אם כשרה או טריפה, ורבינא הכשיר, ואמר ליטול גלימת המטריף לשלם נזקו של בעל הבהמה.

גרעין תמרה שנמצא במרה - כשרה, שכיון שאינו חד בא דרך סימפונות, ואף שכעת אינו יכול לצאת - ע"י תנועות הבהמה נכנס. נמצא גרעין זית - טרפה (למטריפים בנמצאת מחט), שהוא חד.

נקראת 'ריאה' על שם שמאירה את העינים - והיינו ע"י סממנים, כמו שאמרו: אווז בזוז וריאה שלו בד' זוז, והיינו משום תוספת הסממנים.

נקב בריאה במקום שמשמש הטבח - נחלקו אם תולים במשמוש וכשרה, ולהלכה תולים. וכמו שתולים אם בא זאב ונטל בני מעיים והחזירם נקובים.

תולעת שיצאה מהריאה - נחלקו אם אומרים שקודם שחיטה יצאה וטרפה, או אחר שחיטה וכשרה, ולהלכה כשרה.

לר' שמעון אין נקובת הריאה טריפה עד שתינקב לבית הסימפונות - והיינו לסמפון גדול. ונחלקו אם הלכה כמותו, ולמסקנא אין הלכה כמותו.

חלב שעל גבי קיבה כהנים נהגו בו היתר - כרבי ישמעאל שאמר משום אבותיו (להלן ע"ב), וסימניך: ישמעאל כהנא מסייע כהני.

'כה תברכו את בני ישראל' - ברכת כהנים לישראל, זאני אברכם' - לר' ישמעאל: ברכת הקב"ה לכהנים. לר' עקיבא: ברכה לישראל מפי גבורה, שהקב"ה מסכים על יד כהנים. ולדעתו ברכת כהנים עצמם מ'זאברכה מברכך', וזהו עוד סיוע של ר' ישמעאל הכהן לכהנים - שמעמיד ברכתם במקום ברכת ישראל.

דף מ"ט ע"ב

[ו]את כל החלב אשר על הקרב - לר' ישמעאל: להביא חלב שעל גבי הדקין, לר' עקיבא: חלב שעל גבי הקבה. ולמסקנא יש להחליף השיטות, שהרי שינוי סימני חלב האסור: 'את החלב אשר על הקרב' - לר' שמעון: כל חלב הדומה לזה המכסה את הקרב שהוא 'קרום' ו'נקלף'. ור' עקיבא מוסיף שהוא גם 'תותב'. [וכאן שינוי 'מה' ולכן מסתבר להפך הברייתא הקודמת]. ומה שאמרו (לעיל ע"א) שנהגו להתיר כר' ישמעאל משום אבותיו - באמת הוא עצמו אינו סובר כן.

סתימת נקב ע"י חלב - חלב טהור לכו"ע סותר ומכשיר, והטעם הוא משום שמהודק על הבשר - ולכן גם בחיה שכל החלב כשר מ"מ רק חלב הטהור גם בבהמה מהודק ומכשיר לכו"ע, חלב טמא - לרב אינו סותר, לרב ששת סותר.

מעשה בנקב הסתום בחלב טמא - הכשיר רבא מטעם שהרי רב ששת הכשיר, ואף שרב החמיר, יש להקל שהרי התורה חסה על ממונם של ישראל. וטענו רב פפא שהרי איסור דאורייתא

הוא ואיך תקל משום שהתורה חסה על ממונן של ישראל. משקין הנאסרים בגילוי - י"א: רק יין מים וחלב. וי"א: כל המשקין מלבד ה' - ציר, חומץ, שמן, דבש ומורייס. לר' שמעון: אף ה' אלו אסורים, והעיד שראה נחש ששתה ציר בצידן, אמרו לו: שוטה היה ואין מביאין ראייה מן השוטים.

מעשה בחבית דבש שנתגלתה - הקיל רבא משום ששינו שרק ג' משקים נאסרים בגילוי, ואף שיש מחמירים הרי התורה חסה על ממונם של ישראל. וטענו רב נחמן בר יצחק: והלא ר' שמעון אוסר גם בדבש וסכנת נפשות היא ואיך תקל משום שהתורה חסה על ממונם של ישראל. אמר לו רבא שישכים להתיר בציר, שהרי כמה חכמים נהגו שאם נתגלו להם משקין ערבוים בציר שהוא שורף הארס. השיבו שישכים לאסור בדבש, שהרי גם ר' שמעון בן אלעזר אוסר.

חלב העשוי ככובע אינו סותם - י"א שהם חיטי דכרכשא, וי"א דהיינו טרפס הלב.

יום רביעי פרשת בשלח - י' שבט תשע"ט

דף נ' ע"א

חלב 'חימצא' ו'בר חימצא' שעל הקיבה אמר רב נחמן שאחד סותם ואחד אינו סותם - רבא לא ידע איזה סותם ואיזה לא. וי"א ש'בר חימצא' סותם ו'חימצא' אינו סותם, וסימניך: יפה כח הבן מכח האב. וטענתו של רב נחמן להכשיר: כיון שבני ארץ ישראל אוכלים אותו כדלהלן, אף לבני בבל לפחות יסתום כחלב טהור.

שתי לשונות מהו חלב 'בר חימצא' שאכלו בני ארץ ישראל ולא בני בבל - י"א שחלב שעל הקשת לכו"ע אסור, ונחלקו בזה שעל ה'יתר', אם נאכל כיון שאינו תותב או אף שאינו תותב אסור (שנחלקו התנאים לעיל מ"ט). וי"א לכו"ע זה שעל ה'יתר' מותר, ונחלקו בזה שעל הקשת אם נחשב תותב או לא.

רשב"ג אומר: בני מעיין שניקבו וליחה סותמתן כשרה - והיינו ליחת המעיין היוצאת על ידי דחיקה בסכין.

יש שאמרו שר' אבא אמר בשם רבי יוחנן: הלכה כרשב"ג בטריפה והלכה כר' שמעון באבל - בטריפה כנ"ל. באבל - לענין אבל הבא באמצע ימי האבילות: לת"ק: ג' ימים הראשונים - בא ממקום קרוב מונה עמה, ממקום רחוק מונה לעצמו, לאחר ג' ימים אפילו בא ממקום קרוב מונה לעצמו. לר' שמעון: אפילו בא ביום ז' ממקום קרוב מונה עמה. והתפלל אחד התלמידים שיזכה לשמוע הדברים מפי ר' אבא, וכשעלה לארץ ישראל שאלו, והשיבו שאמר שאין הלכה כרשב"ג, ולענין אבל נחלקו אמוראים. והכרעת הגמרא: אין הלכה כרשב"ג בטריפה, והלכה כר' שמעון באבל, שהלכה כדברי המיקל באבל.

מקיפים בבני מעיים - להשוות הנקבים לדעת אם נעשו אחר שחיטה ולהכשירם. רבא הקיף ולא דמו, בא רב משרשיא בנו ומשמש בנקבים שעשה ודמו, באומרו שהרי כמה ידיים משמשו בנקבים שנמצאו. אמר רבא: חכם בני בטרפות כר' יוחנן.

מקיפים בריאה - לרבא: רק באותה ערוגה ולא מערוגה לערוגה. להלכה: אפילו מערוגה לערוגה, אך דווקא מדקה (אונא) לדקה ומגסה (אומא) לגסה, ולא מגסה לדקה ומדקה לגסה.

מקיפים בקנה - לרב פפא: רק באותה חוליא ולא מחוליא לחוליא. להלכה: אפילו מחוליא לחוליא ומבר חוליא לבר חוליא, אבל לא מחוליא לבר חוליא ולא מבר חוליא לחוליא. לחלולת שניקבה כשרה - הואיל ויריכים מעמידות אותה.

וכמה - לר' יוחנן: מקום הדבק עד רובו (רש"י עפ"י רש"ל), שלא במקום הדבק נטרפת במשהו. לרב נחמן: מקום הדבק אפילו ניטל כולו כשר כל שנשתייר כדי תפיסה, והיינו כרוחב אצבע, ואף בשור די בכך.

דף נ' ע"ב

שיטות שונות מהו כרס הפנימי (שטריפות בנקב משהו) - א. סניא דיבי (המעיי העיור). ב. האיסתומכא של הכרס. ג. מקום צר יש בכרס ואיני יודע איזהו, ופירשו דהיינו מן המיצר ולמטה. ד. מקום הכרס שאין בו מילת. ה. טפח בוושט סמוך לכרס. ו. כל הכרס, [וכרס החיצון (שנטרף רק אם נקרע רובו) היינו בשר החופה את רוב הכרס]. ז. מפרעתה, והיינו צד התחתון המתגלה כשחותרים הקצבים את בטן הבהמה. וכן נהגו בנהרדעא, ופירשו שכל השיטות הקודמות שייכות בשיעור זה מלבד שיטות ה' ו', שנחלקו עליהם.

לר' יהודה שיעור קרע כרס החיצונה להטריף: בבהמה גדולה בטפח ובקטנה ברוב - ואמרו דלא גדולה גדולה ממש ולא קטנה קטנה ממש, אלא כל שנקרע בה טפח ואינו רוב - היינו בגדולה טפח, נקרע רוב ואינו טפח - היינו קטנה ברוב, והחידוש הוא שאף באופן שרובה הוא מעט פחות מטפח די בכך.

נקדרה כרס החיצונה כסלע - טרפה, שאם תמתח תעמוד על הטפח, וי"א כסלע כשרה ורק ביתר מכסלע טרפה, והיינו כשיעור שאפשר להכניס שלש גרעיני תמרים עם מקצת בשר בדוחק שהם שלש גרעינים בלא בשר בריוח.

יום חמישי פרשת בשלח - י"א שבט תשע"ט

דף נ"א ע"א

מחט שנמצאת בעובי בית הכסות: מצד אחד - כשרה, משני צדדים - נמצא עליה קורט דם בידוע שלפני שחיטה וטריפה, לא נמצא עליה קורט דם בידוע שלאחר שחיטה וכשרה, שאינו דומה לסתם נקב - כיון שנמצאת מחט אילו היה קודם שחיטה היה הדם נדבק בה. ולענין ממון: הגליד פי המכה בידוע שנהיה ג' ימים קודם שחיטה, לא הגליד המוציא מחבירו עליו הראיה.

הניח בהמה למעלה ובא ומצאה למטה - אין חוששים לריסוק אברים, ולא משום שנסרכת בכותל, אלא משום שאומדת נפשה קודם שקופצת, ולכן גם בקפצה מארובה אין חוששים. מעשה בכבשה שגררה רגליה האחוריות - הכשירה רב יימר באומרו שאחזה שיגרונא. הקשה לו רבינא שמא נפסק חוט השדרה, ובדקוה ונמצא כרבינא. ואעפ"כ הלכה כרב יימר, מפני ששגרונא שכיח ופסיקת חוט השדרה לא שכיח.

זכרים המנגחין זה את זה - אין חוששים לריסוק אברים אף שנאנחים הוא רק משום שאחזם חום, אך אם נפלו לארץ חוששים.

אילים שהושלכו על ידי הגנבים - אין חוששים לריסוק אברים, שמשליכים אותם על מתניהם כדי שירוצו לפניהם. ואם השליכום בחזרה - אם מחמת יראה חוששים, ואם מחמת תשובה אין חוששים - שודאי עשו תשובה מעולה.

הכה על ראש הבהמה במקל חלק והלך המקל כלפי זנבה, וכן להיפך, וכן אם הכה כנגד כל השדרה כולה - אין חוששים לריסוק אברים, ורק אם הגיע ראש המקל באמצע הגב חוששים. אך אם הכה אותה במקל שיש בו קשרים - בכל אופן חוששים.

דף נ"א ע"ב

בית הרחם אין בו משום ריסוקי אברים, אך אין להוכיח כן ממה ששינו' תינוק בן יום אחד מטמא בזיבה' ואין מטהרים

אותו מטעם 'מבשרו' - ולא מחמת אונסו, וכן אין להוכיח ממה ששינו ששוחטים ביו"ט עגל שנולד בו ביום - שיתכן שמדובר ביצא דרך דופן. ואין להוכיח ממה ששינו שבכור שנולד ביו"ט ומומו עמו אינו מוקצה ומותר לשחטו ביו"ט (ויצא דופן אינו קדוש לכו"ע) - שיתכן שמדובר בהפריס על גבי קרקע ויצא מחשש ריסוק איברים.

מה שמפילים הבהמה בבית המטבחים - אין בו משום ריסוק אברים, שדרכו לנעוץ צפרניו עד שמגיע לארץ.

נפלה מן הגג ועמדה - אינה צריכה המתנה מעת לעת, אך צריכה בדיקה. הלכה - לרב: אף בדיקה אינה צריכה. לרב חייא בר אשי: צריכה בדיקה. (והלכה כרב).

לרב ירמיה בר אחא אמר רב: פשטה ידה לעמוד - כאילו עמדה. עקרה רגלה להלך - כאילו הלכה. לרב חסדא: ניערה לעמוד - כאילו עמדה.

בדיקת נפולה - כנגד בני מעיים, ומר זוטרא הוסיף כנגד בית החלל כולו, אך סימנין אין צריכים בדיקה שקשים הם.

עוף שנחבט על פני המים - כיון ששט מלא קומתו דיו, אך דווקא ששט ממטה למעלה, או במים עומדים, אבל מלמעלה למטה דווקא אם הקדים הקיסמים השטים גם הם במים.

נפל העוף על גלימה - אם היא מתוחה חוששים לריסוק איברים, אך אם אינה מתוחה, או שהיא מקופלת אין חוששים.

נפל על רשת - רק אם הקשרים קרובים חוששים. נפל על חבילות קנים - חוששים.

נפל על חבילות פשתן - חוששים, אך אם נפל על צידיהם אין חוששים. על פשתן - אם דייק ונפיץ אין חוששים, אלא אם עשויים בחבילות קטנות (ביזרי) שאז יש בהם קשרים. אך אם רק דייק ולא נפיץ - חוששים. על נעורת של פשתן (דקתא) - חוששים. אך אם היא דקה מן הדקה (דקדקתא) - אין חוששים.

על סיב הדקל (גברא) - חוששים, אך אם כבר נחלק (תימחתא) - אין חוששים.

על אפר - מנופה חוששים אינו מנופה אין חוששים.

על חול - על דק אין חוששים, על גס חוששים.

על אבק דרכים - חוששים.

על תבן - רק אם עשוי חבילות חוששים.

על חיטים ושעורים ומיניהם - חוששים.

זה הכלל: נפלה על מינים המחליקים אין בהם חשש, ושאינם מחליקים חוששים. ולכן: ברוביא (תלתן) וחיפצי (חומוס) - חוששים. בחימצי ושאר מיני קטניות - אין חוששים.

יום שישי פרשת בשלח - י"ב שבט תשע"ט

דף נ"ב ע"א

דבוק - רב אשי התיר ואמימר אסר. ללשון א': נדבק כנף אחד - לכו"ע מותר, ונחלקו בשתי כנפיים, האוסר - כיון שאינו יכול לקום, והמתיר - יכול לקום ע"י עקבי הכנפיים. ללשון ב': שתי כנפיים - לכו"ע אסור. ונחלקו בכנף אחד, המתיר - שפורחת בכנף אחד, והאוסר - כיון שאינו יכול לעוף באחד גם בשני אינה יכולה. להלכה: בשתי כנפיים אסור בכנף אחד מותר.

נשתברו רוב צלעותיה טריפה - היינו שש מכל צד, או 11 מצד אחד ו-1 מצד שני. והיינו רובן של צלעות הגדולות שיש בהן מוח, ודווקא שנשברו בחציין העליון שכלפי שדרה.

נעקרו צלעותיה - לבן זכאי: טריפה נעקרו רוב צד אחד (6), לר' יוחנן: דווקא נעקרו רוב שני צדדים וכמו שנשתברו. לשמואל: אף באחת טריפה.

רב אמר: נעקרה צלע וחצי חוליא עמה (בוכנא ואסיאתא) - טרפה. אבל אם נעקרה בלא חוליא (רק הבוכנא), אף אם נעקרו שתי הצלעות משתי צידיה - כשרה, כדמוכח לעיל מכך שדווקא בניטלו רוב טריפה, ורוב משתי צדדין לא שייך בלא שיעקרו משתי הצדדים.

רב כהנא ורב אסי לא שמעו דינו של רב, ושאלוהו מה הדין בנעקרה צלע מכאן וצלע מכאן עם מקצת חוליא, וחוליא קיימת - והשיבם בתמיה: והלא גיסטרא היא ונבילה. ולא שאלוהו מה הדין בצלע אחת [כדינו של רב - שעדיין לא שמעו], מפני שאמנם אם ישיב להם שטרפה ידעו שכל שכן בניטלו שתיהם, אך אם ישיב להם שכשרה לא ידעו כיצד הדין בנעקרו שתיהם, ולכן שאלו בניטלו שתיהם, שאז אם ישיב להם שכשרה - ודאי בניטל אחת כשרה, ואם ישיב להם שהיא טרפה בניחוחתא - יבינו שבניטלה אחת כשרה, ואם יכעס על שאלתם - יבינו שאף באחת טריפה וכועס מדוע שאלו רק על ניטלו שתים - ואכן בכך שהשיב להם בתמיהה שהיא נבילה הבינו שבאחת היא טריפה.

דף נ"ב ע"ב

כמה חסרון בשדרה שלא יטמא המת באהל - לבית שמאי: שתי חוליות, לבית הלל: חוליא אחת. אמר שמואל: וכן הוא לענין טריפה - לבית הלל כל שחסרה חוליא טריפה, ולבית שמאי רק אם חסרו שתיים. ואף שלדעת שמואל (לעיל ע"א) אף בניטלה הצלע לבדה טריפה, כאן מדובר בניטלה חוליא מהחוליות שבסוף הכסלים שאין להם צלעות.

אף שבית שמאי מקילים לענין טריפה - לא נשנתה משנה זו בין 'קולי בית שמאי וחומרי בית הלל' - כיון שהם נשאלו לענין טומאת אהל המת, ובזה בית שמאי מחמירים שכל שלא חסרו שתיים מטמא.

גולגולת שנחבסה ברובה טריפה - ואיבעיא אם רוב גובהה או רוב היקיפה, ותיקו.

שמואל אמר: בשר החופה רוב הכרס ברובו טריפה - ואיבעיא אם היינו כשנקרע רובו, או דווקא בניטל רובו. ושייך ספק זה לשיטת לשמואל שפירש שכרס הפנימית שנטרפת במשהו היינו מקום שאין בו מילת, אבל למערבא שפנימית היינו כל הכרס כולו, הרי לשיטתם 'חיצונה' היינו בשר החופה את רוב הכרס ומפורש שנטרף בנקרע רובו.

לרב יהודה בשם רב - דרוסה בבהמה מן הזאב ולמעלה קרויה דרוסה, אבל חתול לא. ובעופות מן הנץ ולמעלה. ואע"פ שכבר שנינו 'ודרוסת הזאב' ומשמע שבא למעט חתול, הוצרך רב להשמיענו - א. שלא נאמר שבבהמה דקה גם חתול עושה דרוסה, והתנא בא לומר שזאב עושה דרוסה אפילו בגסה. ב. שלא נאמר שה"ה בחתול וזאב קתני משום אורחא דמילתא.

לרבי יהודה דרוסת הזאב בדקה, ודרוסת ארי בגסה, אבל זאב אינו עושה דרוסה בגסה. לר"ב בר יפת גם ת"ק סובר כן, ולא בא רבי יהודה אלא לפרש דברי חכמים. ולרב יהודה בשם רב לתירוץ ראשון ת"ק חולק עליו וסובר שזאב עושה דרוסה גם בגסה.

דרוסת הנץ בעופות, אבל בגדיים וטלאים אינה אסורה עד שתינקב לחלל כקוץ בעלמא.

דרוסה בחתול: לשיטת בריבי במקום שאין מצילין מידו, שאינו כועס כל כך, אין דרוסה בחתול. ובמקום שמצילין מידו, או במקום שצריכה להציל את עצמה, יש דרוסה. ולשיטת חכמים ללישנא קמא אין כלל דרוסה בחתול נץ ונמייה (בגדיים וטלאים) אלא אם תינקב לחלל כקוץ בעלמא, שאע"פ שיש לה ארס, אינו שורף. וללישנא בתרא יש דרוסה בחתול אפילו במקום שאין מצילין.

לרב חסדא דרוסת חתול ונמייה בגדיים וטלאים, ודרוסת חולדה בעופות - ללישנא קמא סובר כבריבי ולא אמרו אלא כשיש מצילין, וללישנא בתרא סובר כרבנן ואמרו אפילו במקום שאין מצילין.

שבת קודש פרשת בשלח - י"ג שבט תשע"ט

דף נ"ג ע"א

לרב - בעופות יש דרוסה לחתול ולחולדה, באמרי רברבי אין דרוסה לשניהם, בגדיים וטלאים יש דרוסה לחתול ולא לחולדה.

שאר עופות טמאין - יש להן דרוסה. ויש חילוק בין דרוסת הנץ לשאר עופות טמאים: ללשון א' שדרוסת הנץ בעוף הדק כמותה, ושאר עופות טמאין רק באלו שקטנים מהם. ללשון ב' דרוסת הנץ גם בעוף שגדול ממנו, ושאר עופות טמאין רק בעופות שדומין להם.

י"א שאין דרוסה לשועל - ומעשה שהיה במרחץ של בית היני ששועל דרס רחל ואמרו שיש דרוסה, בחתול היה. וי"א שיש דרוסה לשועל, ומעשה שהיה במרחץ ואמרו שאין דרוסה, בכלב היה. אין דרוסה בכלב.

אין דרוסה אלא ביד ולא ברגל, אין דרוסה אלא בצפורן ולא בשן, אין דרוסה אלא מדעת ולא שלא מדעת, אין דרוסה אלא מחיים ולא לאחר מיתת האבר, כגון שדרס ופסקו את ידו, שאינו מכניס את הארס בשעה שדורס, אלא כשחולץ ומוציא צפרנו.

אמר רב: ארי שנכנס לבין השוורים ונמצא צפורן בגבו של אחד מהן - אין חוששין שמא ארי דרסו, שמצד אחד - רוב אריות דורסין, אך כל הדורס אין צפרנו נשמטת וממילא יש לתלות שנתחכך בכותל, אך מצד שני - רוב שוורים מתחככין, אך כל המתחכך אין צפורן יושבת לו בגבו - וכיון שהצדדים שוים יש להעמיד על החזקה ולהכשירו, ורב לשיטתו המכשיר ספק דרוסה. הוסיף אביי: דווקא צפורן - ולא רק מקומה, ודווקא לחה - ולא יבשה, ודווקא אחת - ולא בב' וג' העומדים בשורה.

דף נ"ג ע"ב

ספק דרוסה - לרב כשרה, ולשמואל טריפה. ולכו"ע: ספק אם נכנסה חיה - תולים שלא נכנסה. ספק כלב או חתול - תולים בכלב וכשר. נכנס ויושב ביניהם בשקט - שלום עשה ולא דרס. קטע ראש אחד מהם - נח מכעסו ולא דרס. ארי נוהם ושוורים גועים - מבוהלים הם ולא דרס. והמחלוקת: ארי שותק ושוורים גועים - לשמואל גועים מחמת דריסה, ולרב מחמת פחד.

אמימר פסק כשמואל, שאלו רב אשי והלא רב הכשיר, השיבו: א. לא שמיע לי, כלומר לא סבירא לי. ב. רב הודה לשמואל, שנשאל רב על סל מלא עופות ספק דרוסות, ושלחו לשמואל, חנקם שמואל והשליכם לנהר - ודחו: אילו חזר בו רב היה אוסרם, אלא מקומו של שמואל היה.

שמואל לא רצה להשליכם לנהר בלא לחנקם - שמא יפרחו ויצאו. ולא השהם י"ב חודש לבדקם - שמא יבאו לידי תקלה. ולא מכרם לגויים - שמא ימכרום לישראל. ולא השליכם לכלבים - כדי לפרסם האיסור, ולכן גם לא השליכם לאשפה אלא לנהר.

מעשה באווז שיצא מבין הקנים ויצא בצואר מלוכלך בדם - הכשירו רב אשי, שיש לתלות בקנים כשם שבספק כלב ספק חתול תולים בכלב.

בדיקת דרוסה - לבני רב חייא ולשמואל: כנגד בני מעיים.

ואילפא בעי מה הדין כנגד הסימנים. לרב: כנגד בית החלל כולו ואפילו בסימנים.

סימנין שנדלדלו - בעי אילפא בכמה נטרפת, והביא רב זירא שכבר פירש שמואל - ברובן.

המסמסה מחמת דריסה - בעי רב אמי מה הדין. והביא רב זירא שכבר פירש רב - בדרוסה עד שיאדים בשר כנגד בני מעיים, ואם נתמסס הבשר רואין אותו כאילו אינו, ושיעורו: כל שהרופא גורדו ומעמידו על בשר חי. ולמדו מכך להטריף ריאה היושבת כראוי בשלמותה, אך אם מרימים אותה נופלים ממנה חתיכות.

ניקבה בקוץ - עד שתינקב לחלל. בדרוסה - משיאדים בשר כנגד בני מעיים. בסימנים - עד שיאדימו סימנים עצמם.

יום ראשון פרשת יתרו - י"ד שבט תשע"ט

דף נ"ד ע"א

בין וושט שנקובתו במשהו ובין קנה שנקובתו בכאיסר - דרוסתן במשהו, מפני שהארס מתפשט.

בדיקת דרוסה: לרב יצחק בר שמואל בר מרתא: כנגד בני מעיים. ורב נחמן נשבע שרב הורה מהכף עד הירך, והיינו מכף המוח, וכולל גם כנגד הסימנים. וכן נשבע רב חייא בר יוסף לר' יוחנן וריש לקיש שאמרו שצריך רק כנגד בני מעיים. אמר ריש לקיש: מנו רב ומנו רב ולא ידענא ליה. הזכירו ר' יוחנן שרב הוא התלמיד ששימש את רבי רבה ור' חייא, והאלוקים כל אותן שנים ששימש אותו תלמיד בישיבה אני שמשתי בעמידה, ומאן גבר הוא גבר בכולא, מיד פתח ריש לקיש ואמר: ברם, זכור אותו האיש לטוב, שאמרו שמועה מפיו:

נמצאת הגרגרת אחר השחיטה שמוטה ושחוטה - כשרה, שאי אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה. ולר' יוחנן: יביא הקנה ויקיף וישוה לחיתוך שיעשה כעת. והוסיף רב נחמן: כל מה שהתירו רב (בלא בדיקה) ור' יוחנן (ע"י בדיקה) היינו כשלא תפס בסימנים בשעת שחיטה, אבל תפס בסימנים ושחט אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה.

שנינו: 'זה הכלל כל שאין כמוה חיה טרפה' - לרבות שב שמעתתא שנתבארו לעיל (מב:).

בני ביתו של יוסף הצייד היו הורגים הבהמות ע"י הכאה על גיד הנשה - שאלו את ר' יהודה בן בתירא אם נטרפת ע"י מכה זו, והשיב: וכי להוסיף על הטרפות יש? אין לך אלא מה שמנו חכמים!

רב פפא בר אבא הצייד היה הורג הבהמות ע"י הכאה בכליה - שאלו את רבי אבא אם נטרפת ע"י מכה זו, והשיב: וכי להוסיף על הטרפות יש? אין לך אלא מה שמנו חכמים! ואף שלבסוף מתה ע"י מכה זו - אפשר לרפאותה ע"י סממנים ותחיה.

ואלו כשרות בבהמה: ניקבה הגרגרת או שנסדקה וחסרה פחות מכאיסר האיטלקי, נפחתה הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח, ניקב הלב שלא לבית חללו, נשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה, ניטלה הכבד ונשתייר הימנה כזית, המסס ובית הכוסות שניקבו זה לתוך זה, ניטל הטחול, ניטלו הכליות, ניטל לחי התחתון, ניטלה האם שלה, חרותה בידי שמים.

גלודה - ר' מאיר מכשיר וחכמים פוסלים.

דף נ"ד ע"ב

בוקא דאטמא דשף מודוכתיה - לרב מתנה: טרפה, לרבא: כשרה, ורק אם נפסק ניביה (גיד שבראש העצם) טריפה. ועוד נחלקו האמוראים בדין זה: לר' יוחנן - מה ששנינו 'אלו טרפות' דוקא, שראה התנא שיש לרבות דין זה מ'זה הכלל'

(ניטל לחי התחתון כשרה - היינו דווקא ביכולה לחיות על ידי לעיטה והמראה.)

ג' שמות יש לרחם הבהמה: אם, טרפחת, שלפוחית.

חרותה, והיינו שצמקה ריאה שלה - בידי שמים כשרה, בידי אדם טרפה, לר' שמעון בן אלעזר אף בידי כל הבריות טרפה.

בדיקת ריאה שצמקה לידע איך צמקה - מניחים אותה מעת לעת בקיץ בקערות חרס לבנות מלאות מים קרים, ובחורף בקערות חרס שחורות מלאות מים פושרים - ואם חוזרת לקדמותה הרי זו בידי שמים וכשרה.

הגלודה - רבי מאיר מכשיר וחכמים פוסלים, וחזר בו רבי מאיר והטריף.

גלודה שנשתייר כסלע כשרה - לשמואל: ברוחב כסלע על פני כל השדרה - ואיבעיא בניטל מקום שדרה וכל השאר קיים. לרבה בר בר חנה: בראשי פרקים - ואיבעיא בניטל מקום ראשי פרקים וכל השאר קיים. לר' אלעזר ב"ר ינאי: במקום טיבורו - ואיבעיא בניטל מקום טיבורו וכל השאר קיים. לרב: כל העור כולו מציל בכסלע חוץ מעור בית הפרסות. לר' יוחנן: אפילו עור בית הפרסות מציל, והיינו לדעת חכמים דלהלן שדינו כעור ולא כבשר.

השוחט את העולה להקטיר כזית עור חוץ למקומו או לחוץ לזמנו - אינו פסול, כיון שאינו בשר. וכמו כן לענין טומאה. אך יש עורות שדינם כבשר בין לענין קדשים [שאם חישוב להקטירם חוץ למקומו פסול ואין בו כרת, חישוב חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת], ובין לענין טומאה - לחכמים: היינו עור שתחת האליה. לאליעזר בן יהודה איש איבלים משום ר' יעקב, ולר' שמעון בן יהודה איש כפר עיכוס משום ר' שמעון: גם עור בית הפרסות ועור הראש של עגל הרך וכל שמנו חכמים במשנה לגבי טומאה שדינם כבשר - להביא עור בית הבושט.

יום שלישי פרשת יתרו - ט"ז שבט תשע"ט

דף נ"ו ע"א

אלו טרפות בעוף: נקובת הוושט, פסוקת הגרגרת, הכתה חולדה על ראשה מקום שעושה אותה טרפה, ניקב הקורקבון, ניקבו הדקין.

נפלה לאור וכווצו בני מעיה ונהפכו מראיתן - אם ירוקים פסולים, אם אדומים כשרים. דרסה אדם ברגליו, או שטרפה בכותל, או שריצתה בהמה, ומפרכת, ושהתה מעת לעת ושחטה, כשרה.

אמוראים נחלקו בבדיקת עוף שנשכתו חולדה בראשו: לרב ושמואל ולוי - מכניס ידו בפיו, ודוחק כלפי מעלה, ובודק, אם המוח מבצבץ ועולה, היא טרפה, שמא ניקב הקרום, ואם אינו יוצא כשרה, וגם לדברי האומר שאם ניקב קרום העליון ולא התחתון היא טריפה, אנו תולין שאם היה נקב בקרום העליון היה התחתון פוקע בדחיפת האצבע. זעירי - היה סובר שאין בדיקה לנשיכת חולדה מפני ששיניה דקות ועקומות ונוקב באלכסון, וחזר מדבריו. לרבי שמעון בן לקיש ולר"ש בן אלעזר משום רבי יהודה - בודקין ביד (שמכניס לתוך פיו כמבואר לעיל), אבל לא יבדוק לאחר שחיטה במסמר שמוליכו מלמעלה על הנקב לראות אם יחגור בקרום ופותח את הגולגולת תחלה, שלפעמים שאינו נקוב והמסמר נוקבו ומפסיד ממון ישראל. ולרבי יוחנן ורבי נחמיה - בודקין גם במסמר.

רב שיזבי - היה בודק אם ניקב קרום של מוח נגד השמש. רב יימר - היה בודק במים, שהוציא כל המוח מן הקרום דרך פיה וממלא הקרום במים, ואם יוצא דרך המכה בידוע שניקב הקרום. וי"מ שמכניס בנקב העצם מים, וחוזר ומוציאו, ואם נתלבנו בידוע שנתערב בהם המוח. רב אחא בר יעקב - בדק במסמר.

ששנה בסיפא, משום שדומה לטרופות של 'נטולה', ולכן מיעט זאת במה ששנה 'אלו טרפות' - ולא זה. לריש לקיש - 'אלו כשרות' דוקא, שראה שאין לרבות דין זה מ'זה הכלל' כיון שאינו דומה לטרופות 'נקובה' או 'פסוקה' או 'נטולה', ולכך שנה 'אלו כשרות' - אבל זו טריפה. להלכה: כשרה אף אם נפסק גיביה, ורק אם נתעכל ונרקב לגמרי טרפה.

נחסרה גרגרת עד כאיסר האיטלקי כשרה - ואמר זעירי לתלמידיו שבמטבעותיהם השיעור הוא בדינר קורדינאה והוא כ'פשיטא' קטן הנמצא בין פשיטי דפומבדיתא.

רבי יוחנן ביקש מרבי חנא השולחני דינר קורדינאה לשער בו טריפות הגרגרת, ורצה לעמוד בפניו, אמר לו: שב בני שב, אין בעלי אומניות רשאים לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעוסקים במלאכתם. ורק מפני מביאי ביכורים עומדים, אך אין להוכיח מכך שחביבה מצוה בשעתה - שאפשר שהוא מפני שאם לא יכבדום נמצא מכשילן לעתיד לבא.

נחסרה גרגרת כאיסר האיטלקי בדיוק - טריפה, שלחומרא אומרים 'עד ולא עד בכלל' (אבל לא לקולא, כדלהלן בדף הבא). וכן לענין שיעור 'כסלע' (לענין גולגולת שחסרה) כסלע הרי הוא כמו יותר מסלע.

יום שני פרשת יתרו - ט"ו שבט תשע"ט

דף נ"ה ע"א

כל שיעורי חכמים להחמיר - חוץ מכגריס של כתמים להקל (ואינה טמאה אלא בכגריס ועוד). וכן לענין 'עד' תמיד לחומרא - ולכן אמרו (לעיל נד): לגבי שיעור טריפות גרגרת וגולגולת 'עד ועד בכלל'.

חבל היוצא מן המטה - עד ה' טפחים טהור, וה' בדיוק טמא, דלחומרא 'לא עד בכלל'. מה' עד י' - טמא, וי' בדיוק טמא, דלחומרא 'עד בכלל'.

שיעור קבלת טומאה בכלי חרס דקין, ובשברי קרקרותיהן ודופנותיהם היושבים בלי סמיכה: המקבלים עד 'לוג' - בכדי סיכת קטן. מלוג עד סאה - רביעית. מסאה ועד סאתים - חצי לוג. ו'לוג' ו'סאה' ו'סאתים' דינם כפחות מכך, שלחומרא 'עד ועד בכלל'.

ניטל הטחול כשרה - אך לרב עוירא אם רק ניקב טריפה. ומה ששנינו שאם חתך מטחול הבהמה עצמה ונשארה בתוכה בשעת שחיטה אסור באכילה ואינו נותר בשחיטה - א. באמת כל הבהמה אסורה, משום שנטרפה בחתיכת הטחול (ואגב ששנינו לענין עובר שאם נחתך ממנו ונשאר בתוכה בשעת שחיטה האבר שנחתך מותר נקטו לגבי האם שהאבר אסור). ב. 'נחתך' דינו כ'ניטל' שכשרה, ולא כ'ניקב' שטריפה.

לרכיש בר פפא לקתה בכוליא אחת - טרפה, והיינו בהגיעה הלקותא למקום חריץ - הלובן שתחת מתניה.

כל מזרי הוראות בטרופות שבארץ ישראל אמרו: הלכה כרכיש בר פפא, אך אין הלכה כרב עוירא, אך דווקא בניקב הטחול בחלקו הדק אבל אם ניקב בחלקו העבה טרפה, אמנם אם נשאר כעובי דינר זהב שלא ניקב - כשרה.

דף נ"ה ע"ב

אמרו במערבא: כל הפוסל בריאה כשר בכוליא, שהרי נקב פסול בריאה וכשר בכוליא, וכל שכן שהכשר בריאה כשר בכוליא. והקשה ר' תנחומא: הלא מוגלא - כשר בריאה ופסול בכוליא, ומים זכים הצלולים ואינם סרוחים - כשרים בשניהם. אלא אין אומרים בטרופות זו דומה לזו, שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיתה.

הכוליא שהקטינה טריפה, בדקה - עד כפול, בגסה - עד כענבה בינונית.

בעוף של מים - אם נשבר העצם, אע"פ שלא ניקב הקרום טריפה, לפי שקרומו רך, וכשנשבר העצם אין הקרום עומד.

טריפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף - יתר עליהן עוף של מים שאם נשבר העצם, אף על פי שלא ניקב קרום של מוח, טריפה הוא.

דף נ"ז ע"ב

נפלה לאור וכוצו בני מעיה ונהפכו מראיתן לירוק - פסולה. ושיעור ירוקתן במשהו כשיעור נקובתן.

הוריקה כבד כנגד בני מעיים - טריפה. ואע"פ שגם אם ניטל הכבד כשירה, כיון שהוריקה כבד כנגד בני מעיים, בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיים.

לא אמרו ירוקין פסולין אלא בקורקבן בלב ובכבד - שדרכן להיות אדומים. ולא אמרו שאדומים כשרים אלא בלב בקורקבן ובכבד - אבל אלו שדרכן להיות ירוקים, אם האדימו טריפה, שאדומים שהוריקו וירוקין שהאדימו, טרפה.

אדומין שהוריקו ושלקן וחזרו והאדימו - כשרים, שמתחילה נכנס בהם עשן והלך ע"י הרוותחין.

אדומין שלא הוריקו ושלקן והוריקו - טרפה, שנתגלה חרפתן, שבוודאי נחמרו. אבל אין חוששים שלא יאכל אלא בשליקה, שאין מחזיקין ריעותא, ורק אם נזדמן ששלקן והוריקו, פסולה.

דרסה או טרפה ככותל ושהתה מעת לעת כשרה - אבל צריכים בדיקה שמא נשברה השדרה ונפסק החוט.

ואלו כשרות בעוף: ניקבה הגרגרת או שנסדקה, הכתה חולדה על ראשה מקום שאינו עושה אותה טרפה. ניקב הזפק, ולרבי אפילו ניטל. יצאו בני מעיה ולא ניקבו, נשתברו גפיה, נשתברו רגליה, נמרטו כנפיה. לרבי יהודה אם נטלה הנוצה הדקה הסמוכה לבשר, פסולה.

מעשה ברבי סימאי ורבי צדוק שהלכו לעבר שנה בלוד ושבתו באונו 'והורו בטרפחת כרבי בזפק' - ונסתפקו בגמרא אם שתי הוראות היו, בטרפחת לאיסור, ובזפק להיתר כרבי. או שהורו בטרפחת להיתר כמו שרבי מתיר בזפק, אבל בזפק לא התירו כרבי. ולא נפשט.

גגו של זפק, כל שנמתח עם הוושט - נידון כוושט ונפסל בנקב כל שהוא.

יצאו בני מעיה כשירה אם לא היפך בהן - אבל אם היפך בהן, טרפה, שנאמר 'הוא עשך ויכוננך', מלמד שברא הקב"ה כונניות באדם, שאם נהפך אחת מהן אינו יכול לחיות.

רבי מאיר מפרש הכתוב 'הוא עשך ויכוננך' על כנסת ישראל - שהוא כרך שהכל בו, ממנו כהניו, ממנו נביאיו, ממנו שריו, ממנו מלכיו, שנאמר 'ממנו פנה ממנו יתד' וגו'.

יום רביעי פרשת יתרו - י"ז שבט תשע"ט

דף נ"ז ע"א

רבא בדק סל של עופות שנשתברו רגליהן בצומת הגידין - והכשירם.

שמוטת יד בבהמה - כשרה.

שמוטת ירך בעוף - י"א בשם רב ובשם רבי יוחנן שהיא טרפה, ולרב הונא בשם רב ולרבי חנינא בשם רבי כשירה, ו'נהרא נהרא ופשטיה'. (וראה עוד להלן ע"ב). וכל זה בשמוטה, אבל חתוכה פסולה, ואל תתמה, שהרי חותכה מכאן ומתה, וחותכה מכאן וחיתה.

שמוטת גף בעוף - לרב יהודה בשם רב היא טרפה, שחוששין שמא ניקבה הריאה, ולשמואל ולר' יוחנן תיבדק הריאה. לחזקיה אין ריאה לעוף, ומדבריו ניכר שאינו בקי בתרנגולין. ולר' יוחנן יש לו ריאה, וישנה כעלה של וורד בין אגפים.

טריפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף - יתר עליהן עוף, שאם נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח. ולחזקיה רצו לומר שאין ריאה לעוף לענין שאם נפלה מן הגג או נפלה לאור שאין צריך לבדוקה, לפי שרוב צלעותיה מגינות עליה. ולמסקנא אמרו שחזקיה היה מפרש שאין כלל ריאה לעוף, שלא היה בקי בתרנגולין.

בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה - כשרה. מן הארכובה ולמעלה, פסולה, וכן שניטל צומת הגידין. וכן בעוף.

דף נ"ז ע"ב

הלכה רווחת בישראל ששמוטת העוף טריפה - תרנגולת היתה לרבי שמעון בן חלפתא שנשמטה ירך שלה, ועשו לה שפופרת של קנה וחיתה המכה, אבל לסוף י"ב חודש מתה.

קדירת קנה - עד כאיסר האיטלקי. רחל אחת נקדר קנה שלה, ועשו לה קרומין של קנה וחיתה, אבל לסוף י"ב חודש מתה.

לרבי יהודה אם ניטלה הנוצה פסולה - ר"ש בן חלפתא רצה להוציא מלבו של רבי יהודה, היה לו תרנגולת שניטלה נוצה שלה, והניחה בתנור, וכרכה במטלית של צורפי נחשת, וגידלה כנפיים האחרונים יותר מן הראשונים. וגם אם נאמר שלרבי יהודה טריפה משבחת, לא יתכן שתשביח בדבר שבה נטרפה.

רבי שמעון בן חלפתא עסקן בדברים היה - שנאמר 'לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם אשר אין לה קצין שוטר ומושל תכין בקיץ לחמה', ורצה לבדוק שאין להם מלך, פרש בגדו על קן נמלים בתקופת תמוז, ויצתה נמלה אחת מן החור, ונתן עליה סימן, חזרה ונכנסה ואמרה להם שיש צל בחוץ, יצאו כולם, הרים ר"ש את בגדו, נפלו כולם עליה והרגוה, והוכיח שאין עליהם מלך, ולא נטלו ממנו רשות להרגו. ואין זו ראייה שמא המלך היה עמם, או שנטלו ממנו רשות, או שהיה בין מלך למלך, אלא שסומכין על דברי שלמה שאין להם מלך.

סימן לספק טריפה: לרב הונא אם חיתה י"ב חדש, לת"ק כל שאינה יולדת, לרשב"ג אם משבחת והולכת בידוע \ כשרה, מתנוונה והולכת בידוע שהיא טרפה. לרבי סימן לטרפה שלשים יום, וי"א שהרבה מתקיימות שתיים שלש שנים.

גלגולת שיש בה נקב אחד ארוך, אפילו נקבים הרבה - מצטרפים למלא מקדח. מעשה בענבול באחד שנפחתה גלגלתו ועשו לו חתיכה של דלעת יבשה וחיה, והביא מזה ר"י בן המשולם ראייה שאינו טריפה. ולר"ש בן אלעזר אין זו ראייה, שבימות החמה היה, וכיון שעברו עליו ימות הצנה מיד מת.

יום חמישי פרשת יתרו - י"ח שבט תשע"ט

דף נ"ח ע"א

לרב אחא בר יעקב הלכה היא שטריפה יולדת ומשבחת. ורבינא סבר שטריפה אינה יולדת.

ביצי טריפה: רב אחא בר יעקב ורב אחא אמרו בשם אמימר - שאותן שהיו במעיה בשעה שנטרפה אסורות, כי העובר ירך אמו הוא, ועמה נטרפו. ואם טענה מכאן ואילך [שלשיטתם טריפה יולדת], מאחר שהיא והזכר גורמין להם שיבאו, מותרים, שזה וזה גורם מותר. ואם מתחממת מעצמה בארץ, אסורה, שאין כאן אלא גורם אחד. רבינא הסובר שטריפה אינה יולדת, שונה מאמרו של אמימר על ביצים של ספק טריפה, שאותם שהיו במעיה קודם שנטרפה, ממתנינים עמם ואם חזרה וטענה נתברר שלא היתה טריפה ומותרות, ואם לא חזרה וטענה אסורות.

ולד טרפה: לר' אליעזר לא יקרב על המזבח, ולר' יהושע יקרב. לרב אחא בר יעקב נחלקו כשנטרפה ולכסוף עיברה, שלר' אליעזר זה וזה גורם אסור, ואפילו להדיוט אסור, ולרבי יהושע מותר. ונחלקו לענין גבוה להודיעך כוחו של רבי

יהושע, כי כח דהתירא עדיף. ושויין בביצת טריפה שאסורה, כשנתחממה מן הקרקע, שאין כאן אלא גורם אחד. לרבינא שטריפה אינה יולדת נחלקו כשעיברה ולבסוף נטרפה - שלר"א עובר ירך אמו הוא ואסור גם להדיוט, ולרבי יהושע עובר לאו ירך אמו. ונחלקו לענין גבוה להודיעך כוחו של רבי יהושע שהוא להיתר. ושויים בביצת טריפה שאסורה כשטענה קודם שנטרפה, לפי שגופה היא.

להלכה סימן לטריפה: בזכר כל י"ב חודש, בנקיבה כל שאינה יולדת.

דף נ"ח ע"ב

קישות שהתליע בעודה מחוברת - אסורה, שמאחר שהתולעת מהלכת בתוך הקישות שמחוברת בקרקע, נקרא שורץ על הארץ.

תמרים שהתליעו, ואין ידוע אם במחובר או בתלוש - אם שהו בכד י"ב חודש מותרים, שאם היה מתליע במחובר לא היה חי עד עתה, שכלל הוא כי כל בריה שאין לה עצם אינה מתקיימת י"ב חודש.

אין זבוב הנקרא 'בקא' שחי יום שלם, ואין זבוב שחי שנה שלימה.

בהמה בעלת ה' רגלים או שאין לה אלא שלש - הרי זה מום. וכל זה כשחסר ויתר ביד, אבל חסר ויתר ברגל הוא גם טריפה, שכל יתר כנטול דמי.

בהמה שיש לה שתי מעיים - היא טריפה שכל יתר כנטול דמי. ואם שופכות זו לזו, כשירה.

בהמה שמצאו בה קנה של בשר העובר מבית הכוסות להמסס - כשירה, שכל חיות שבחוץ יש להם כן. אבל אין ללמוד מזה להכשיר גם כשמצאו בה בשר העובר מבית הכוסות לכרס.

שני בני מעיים היוצאין מן הבהמה כאחד - טרפה. וכנגדן בעוף, כשרה. במה דברים אמורים שיוצאין בשני מקומות, כגון זה בראש הקיבה וזה באמצעה, אבל אם יוצאין במקום אחד, שסמוכין זה לזה וכלין עד כאצבע כשרה. י"א דווקא כשמתחברין יחד, וי"א שאפילו אם לא מתחברין יחד, ורק סמוך לנקב הרעי מתחברין כדי שיהא הרעי יוצא ממקום אחד.

לרבי יוחנן - רבי יהודה הפוסל עוף שניטל הנוצה שלה כדין ניטל העור בבהמה, סובר רבי ישמעאל שהנוצה מצטרפת לפגל חטאת העוף, שאם מלקה ע"מ לאכול כזית בין נוצה ועור ובשר חוץ לזמנו פיגול. ולרבא י"ל שלא אמר רבי יהודה אלא לענין טריפה לפי שאין לה דבר שיגן עליה, ולא אמר רבי ישמעאל אלא לענין פיגול לפי שראוי לאכילה, אבל לענין טריפה לא סבר שהוא מגין עליה.

אחזת הדם, והמעושנת, והמצוננת, ושאכלה הרדופני, ושאכלה צואת תרנגולים, או ששתת מים הרעים, הלעיטה תיעה (שורש של עשב מר מאד) או פלפלין - כשרה. אכלה סם המות של בהמה - כשרה ומותרת. אכלה סם המות של אדם, או שהכשיה נחש, או שנשכה כלב שוטה - מותרת משום טרפה, ואסורה משום סכנת נפשות.

הלעיטה עליון של חלתית - כשירה. קרטיין של חלתית (גבעוליין) - טריפה, לפי שנוקב את בני המעיים.

יום שישי פרשת יתרו - י"ט שבט תשיע"ט

דף נ"ט ע"א

האוכל שלשה קלחים של חלתית קודם אכילה - נפשט עורו. רבי אבהו העיד על עצמו שאכל קלח אחד, ואם לא היה יושב במים לקרר עצמו היה עורו נפשט, וקיים בעצמו 'החכמה תחיה בעליה'.

האוכל ט"ז ביצים וארבע אגוזים, ושבע גרעיני צלף, ושזתה רביעית דבש, בתקופת תמוז קודם אכילה - עיקר חיבור לבו נעקר.

רב בדיק צבי שנפסקו רגליו בצומת הגידין והכשירו - והצריך שמואל לבדקו אם לא נשכו נחש, הכניסו בתנור, ונפל ממנו חתיכות משום הארס שהיה בו. קרא שמואל על רב 'לא יאונה לצדיק כל און'. ורב קרא על שמואל 'כל רז לא אנס לך'.

סימני עוף לא נאמרו בתורה, אבל אמרו חכמים: כל עוף הדורס טמא, כל שיש לו אצבע יתירה, וזפק, וקורקבנו נקלף - טהור. לר' אלעזר ב"ר צדוק: כל עוף החולק את רגליו טמא.

סימני טהרה בחגבים: ארבע רגלים וארבע כנפים וקרצולים וכנפיו חופין את רובו, ר' יוסי מוסיף: ושמו חגב.

סימני טהרה בדגים: כל שיש לו סנפיר - הפורח בהם, וקשקשת - הקבועים בו. לר' יהודה: שני קשקשין וסנפיר אחד.

סימני בהמה וחיה נאמרו בתורה: מפרסת פרסה ומעלה גרה. היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפרסותיה חתוכות - בודק בפיה אם אין לה שיניים למעלה בידוע שטהורה, ובלבד שיכיר שאינו בן גמל, אך אין צריך לחשוש שיש עוד מין כזה - שנאמר 'ואת הגמל כי מעלה גרה הוא', שליט בעולמו יודע שאין דבר מעלה גרה וטמא אלא גמל לפיכך פרטו הכתוב. מצא בהמה שפיה גמום - אם פרסותיה סדוקות בידוע שטהורה, ובלבד שיכיר שאינו חזיר, אך אין צריך לחשוש שיש עוד מין כזה - שנאמר 'ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא', שליט בעולמו יודע שאין דבר שמפריס פרסה וטמא אלא חזיר לפיכך פרטו הכתוב. מצא בהמה שפיה גמום ופרסותיה חתוכות - בודק בבשרה בכנפי העוקץ, אם מהלך שתי וערב בידוע שהיא טהורה, ובלבד שיכיר שאינו ערווד, ומקובל שאין עוד מין מלבדו כזה.

דף נ"ט ע"ב

סימני חיה להתיר חלבה: כל שיש לה קרניים וטלפים, לר' דוסא: יש לה קרניים אי אתה צריך לחזור על טלפים, יש לה טלפים צריך אתה לחזור על קרניים. ודווקא קרניים מפוצלות (שאינן שום בהמה שיש לה כאלו), אבל אם אינן מפוצלות - דווקא כרוכות חדורות וחרוקות ובאופן שהחריצים סמוכים ומובלעים זה בזה. (שקרני השור - אינן כרוכות, ושל עז - אינן כרוכות וחרוקות).

עז כרכוז - קרניו חדורות וחרוקות, ונסתפקו חכמים האם מחמת כן סימן שהוא חיה, או שמא כיון ששמו 'עז' הוא בהמה. ומעשה ששחטוהו והוציאו ממנו מלא סל חלב - רב אחאי אסרו משום שהוא בהמה, ורב שמואל בריה דרבי אבהו אכל ממנו וקרא על עצמו 'מפרי פי איש תשבע בטנו'. ושלחו מארץ ישראל לבבל: הלכה כשמואל בריה דרבי אבהו שחלב עז כרכוז מותר, אך הזהירו ברבינו אחאי שמאיר עיני גולה הוא (ולכן לא יתירו בפניו, אלא ידונו עמו עד שיסכים להתיר).

'קרש' - אף על פי שאין לה אלא קרן אחת חיה טהורה היא. והוא צבי דבי עילאי, וארכו ט"ז אמות.

'טגרס' - ארי דבי עילאי, ותשע אמות יש בין אונא (אזנו) לאונא שלו.

אמר קיסר לר' יהושע בן חנניה: אלוקיכם נמשל לאריה - 'אריה שאג מי לא יירא', והלא פרש הורג אריה. השיבו: נמשל לארי דבי עילאי. רצה לראותו, ביקש ר' יהושע רחמים ונעקר ממקומו, כשהיה רחוק 400 פרסה נהם והפיל כל חומות רומי, כשהיה רחוק 300 פרסה נהם נפלו כל שיני האנשים ונפל הקיסר מכסאו לארץ, ביקשו שיחזירו למקומו, והתפלל וחזר. עוד ביקשו הקיסר לראות את האלוקים, והשיבו אי אפשר, וכשהתעקש העמידו בתקופת תמוז ואמר לו להביט בשמש, והשיב שאינו יכול, אמר לו: אם באחד ממשמשי הקב"ה אינך יכול להביט - שכינה לא כל שכן.